

Posudek oponenta na rigorózní práci

Odkaz

Autor: Mgr. Radim Zachara

1. Téma odkazu lze bez sporu považovat za nové a aktuální. Současná civilní úprava věnuje úpravě odkazu a jeho nejužším souvislostem patřičný regulativní prostor. Odkaz je bezesporu tradičním a historicky prověřeným institutem, který je integrální součástí dědického práva. Relativně nová úprava v zákoně č. 89/2012 Sb. přinesla rozsahově a obsahově právní úpravu odpovídající standardní výbavě civilního kodexu. Tento izolovaný pohled ve však při pohledu komplexním pohledu, který je v právní praxi i vědě nezbytný, dostává do poněkud problematické pozice. Konotace s ostatními instituty dědického práva případně s darováním pro případ smrti přinášejí mnohé otázky, na které ani současná literatura a praxe prozatím nenašla uspokojivé odpovědi. Je evidentní, že teorie bude praxi ještě dlouhou dobu předcházet, neboť zřízení odkazu souvisí s pořízením pro případ smrti. To není automatické a je projevem svobodného rozhodnutí zůstavitelů, kteří jsou pro zatím spíše rezervovaní. Hlubší zkoumání vlastní charakteristiky odkazu, analýza jeho úpravy, případně zhodnocení systematického zařazení jsou oblasti zasluhující bádání. Poskytují dostatečný prostor pro zpracování kvalifikační práce.

2. V případě hodnocení obtížnosti zpracování zvolené problematiky je potřeba přihlídnout k aspektům, na které se autor zaměřil. Detailní kritická analýza současné úpravy zasloužila masivní historický úvod. Zpracování zvoleného tématu v těchto intencích si vyžádalo značné nároky po stránce vstupních informací (celkem 44 zdrojů) a dokonalou znalost nejen současné právní úpravy, ale především římského práva, úpravy v ABGB a v předchozích občanských zákonících. Závěry uvedené v předložené práci mají dostatečnou oporu v řádně citované literatuře a judikatuře. Pečlivě vedený poznámkový aparát doprovází celkem 104 stran vlastního textu (dle čestného prohlášení autora je celkový rozsah práce 249 020 včetně mezer tj. 138, 344 normostran textu).

3. Předložená práce je rozčleněna vedle úvodu a závěru do 15 hlavních kapitol, které jsou dále členěny na jednotlivé podkapitoly a části. Detailní členění práce na jedné straně indikuje hloubku analýzy, na straně druhé generuje otázku, zda neměly některé hlavní kapitoly být sloučeny a jiné kapitoly posunuty na úroveň podkapitol. Systematika práce je ovládána dvěma rovnocennými vůdčími principy. Za prvé je možné konstatovat, že se jedná o práci historicky

komponovanou. Stejně tak platí, že je většinou postupováno od obecnější problematiky k problematice specifické.

4. Posuzovaná práce je bezesporu zdařilým zpracováním zvoleného tématu. Autor systematicky postupuje od obecného vymezení základních pojmů *heres ex certa re certa* a odkaz. Masivní a dobře zvládnutá je římskoprávní partie (kapitola 2.), kde se autor zabývá nejen podmínkami dědické sukcese ale především genezí legatů a fideikommissů do období justiniánských kodifikací včetně, kde byl již zřejmý předobraz budoucího chápání odkazu. S jistou elegancí autor zvládl relativně kazuistickou úpravu v ABGB. Pro čtenáře je nepochybně zajímavá kapitola věnovaná vládnímu návrhu z roku 1937. Zde se autor především věnuje genezi revize obecného zákoníku občanského. Přesná analýza doplněná zdatně zvládnutým výkladem českých a československých právních dějin je typická pro veškeré historické kapitoly.

Stěžejní je však kapitola osmá a následující věnovaná hmotněprávní a procesně právním aspektům odkazu. Autor se precizně zabývá zřízením, předmětem, přijetím či odvoláním odkazu. Procesně zaměřené kapitoly postihují v zásadě relevantní výjimky z pravidla, že odkazovník není účastníkem pozůstalostního řízení.

Z vědeckého hlediska jsou diskutabilní závěry o povaze odkazu jako o porřízení pro případ smrti na straně 44 nahoře argumentovaná na dalších místech práce stanovisky prvorepublikové civilistiky. Stejně tak je možné se oponentsky stavět k závěru, že autor zpochybňuje odkaz jako součást dědického práva (tento postoj autor částečně zpochybňuje). Správně je však *de lege lata* postiženo nabytí odkazu na straně str. 66 dole. Dědické právo v subjektivním smyslu je nepochybně absolutním právem. Odkaz resp. nabytí vlastnického práva k předmětu odkazu lze takto chápat. Odkaz samotný je však v zásadě zavazovacím důvodem zařaditelným pod § 1723 do skupiny *ex variis causarum figuris*. Jedná se o pohledávku odkazovníka. Argumentace o „xenolytické“ povaze odkazu je problematické, neboť odkaz bez dědice nebude myslitelný. Důkazem je nakonec i znění § 1633 odst. 1.

Zásadní je analýza problematiky *heres ex res certa*, odmítaná římským právem, ale ve své podstatě též předchozími právními úpravami.

Velmi zajímavým a vědecky zdařilým je rozbor institutu odkazu versus darování pro případ smrti.

Práce není pouhou kompilací. To plyne nejen z předchozích odstavců posudku, ale též ze závěrečného hodnocení de lege ferenda.

5. Zpracováním předložené práce autor nepochybně prokázal schopnost pracovat samostatným a tvůrčím způsobem a hlubokou znalost věci. Generátor shod vykázal shodu nižší než pět procent v počtu 178 dokumentů. Cíl práce vymezený na straně 2 a 3 byl splněn.

6. K předložené práci nejsou připomínky zásadního charakteru. Diskutabilní závěry byly uvedeny v bodě 4 posudku. Pro teoretické závěry měl autor více pracovat s literárními zahraničními zdroji. Pro inspiraci by bylo možné využít např. novelu rakouského dědického práva účinnou od 1. 1. 2017.

7. Předložená rigorózní práce splňuje veškeré formální i obsahové požadavky kladené na tento druh prací a proto ji doporučuji k ústní obhajobě, při které se Mgr. Radim Zachara zaměří na následující otázky: Autor v textu práce vyjadřuje jistou heterogenitu odkazu v rámci dědického práva. Dokáže si v této souvislosti představit jiné systematické zařazení odkazu a případně jaké? Nenarazí taková koncepce na ust. § 1633 odst. 1. Bylo by možné odkázanou pohledávku (roz. Odkaz) postoupit?

V Praze dne 2. 1. 2019

JUDr. et MUDr. Alexandr Thöndel, Ph. D.

Oponent rigorózní práce